

continuïtat geogràfica amb el castellà, i encara més, documentada ja en el S. XIII: veg. *teta* i *tetar* 'mamar' en el gloss. de les *VidesR*, mod. fins i tot *destetar* 'desmamar' (*Misc Fabra*, 186); però sigui ben atès que això de cap manera no podria servir d'atenuant a un ús acastellanat que s'introduïssin enllac, car només en el Rosselló es pot considerar tolerable. Segons el citat vocabulari del cabrum *mamella* es deu aplicar a Manacor al mugró de la cabra etc. (si bé també és mall. *mugaró*).

Ha seguit vigorós en l'ús literari: «Ell, en son front, lo darrer bes estampa, / l'estreny entre sos braços i la dextra, / de llàgrimes humits los ulls girant-hi, / com l'infantó arrencat de la *mamella*», *Canigó* (x, 56); «mirant el fill que *mama* - la mare que sospira, / el pare arruga el front --- / --- l'infant / que deixa satisfet la buidada *mamella*, / se mira an ell, se mira an ella, / i riu bàrbarament», Maragall (1893, *Paternal*); «la seva germana --- la despullà amorosament --- —Au, cuita, que si venia algú...! —li respongué --- mentre amb un braç mig-abrigava les tendres *mamelles*, amb l'altra mà cobria púdicament els rinxols de ---», Coromines (*Silèn XVII, O. C.*, 87).

Entre els sentits secundaris el més prominent és el topogràfic, que d'altra banda sembla avui ser només valencià i pre-toponímic o almenys aferrat al terror; deu tenir-hi (com en el fr. *mamelon*) alguna vida com a genèric per a 'turonet hemisfèric': a Peníscola, signant-ne un que es veia de lluny, deien «aquella *mamèla*» (1961); des de Torres-Torres es veuen *Les Mamelletes* de *Quart*, a la ratlla entre aquest poble i Morvedre (suposo les cotes 254 i 283 a uns 4 km. d'aquell primer poble). Per al tipus *mambla* corresponent de MAMMULA, DECH III, 791a37ss. Cf. Mtz. Ruiz, «La Mamola (Granada) y otros descendientes de MAMMULA en la Romania», RFE LXI, 1981, 235-245. En altres llocs designa les estalactites incipients, o poc llargues, dins les coves (Pego, on hi ha una cavitat dita *Cova de la Mamella*, 1962). A les barques del Maresme són dues petites peces llargues de fusta que enllaçades per llur capdava donen una forma com el contorn d'una mamella túrgida, aplicada a la punta de popa en el séc entre cinta i orla (no sé si senyal distintiu del mestre d'aixa, o com a ornament, 1929). Per a *mamellas* o *marmellas* 'barballeres' que és sobretot castellà (i aranes *marmères* o *mermères* 'cascària a manera de barballera'), veg. DECH III, 791a48ss., i cf. Spitzer, *NpbMgn.* XXIII, 32; GdDiego, BRAE VII, 250-1.

DERIV.: *Màmia*, adj. f., ovella o cabra, 'la que ha perdut una mamella o només té llet a l'altra' (Arcavell de Valira, 1936), que AMAlcover (BDLC IX, 281) troba en una desena de llocs dels Pir. Or., terra gironina, Segarra O., Tort. i N. i S. val., però que és també andalús (AlcVenceslada): s'explica millor si el suposem resultant d'una deglutinació d'un ll. veterinari *UNIMAMMĒA, que en part es conserva dissimilat en *ulimama* recollit com a terme de pastors per Amades (BDC XIX, 215): els altres pastors mutilaren un' *unemàmia* en una *màmia*.

Com a diminutiu infantil es digué *donar mametes*, i, 60

més adaptat a la pron. grofolluda dels infants, *donar metes*, que ha restat com a terme del llenguatge infantil, en cat. central etc., no sols per a l'alletament, sinó per a la part anatómica (*se li veuen les metes*, *tenia una meta inflada*) i fins amb metàfora topogràfica (*meta* 'fr. *mamelon*') a propòsit d'un NL de Malgrat de Mar, 1964).

D'altra banda, en alguns llocs *mama* canvia la vocal radical, en part potser gràcies a derivació regressiva amb ultracorreccions, en part també per agombolament amb radicals expressius paral·lels. D'aquí que a l'Àlta Cerdanya *mama*, com a terme manycat aplicat a l'àvia, ho diguin avui (en lloc de *la padrina*, el vell ús pagès de pertot) *la memè* (Llo, 1959, on també haurà intervingut reduplicació hipocorística). A Eivissa se sent *mimes*, almenys aplicat a les mamelletes del braguer de les bèsties («una truja que té tantes *mimes*», St. Agustí de S'Avenc, 1963), que pot haver sortir de *mimetes = *mametes*; d'altra banda cf. *mimi* 'pupa', dit a la canalla a Àger (*Tens mimi? T'has fet mimi?*, Porcioles, *Folklo. V. d'A.*, 37); val. *mèm* emprat per 'acriaturat, mare-m'estimeu' (o 'beneit', cf. castellà *memo*): «en Teulà --- les dones --- se diuen *manyes* unes ad altres, per conte de *xiques*, y tenen un parlar més *mèm*, que no'm fassen dir», MGadea (*T. del Xè i*, 27).

De *mamella*. *Mamellada*. *Mamellam*, molt viu en cat. central etc. *Mamellassa* [c. 1400, *Libre de Tres*]. *Mameller*; *mamellera* (veg. l'explicació semàntica que n'he donat a MALLERENGA). *Mamelleta* [L. de Tres, Busa-N.]. *Mamelló* 'porcell de llet' en el Segre Mitjà (Montanyà, *Top. de Ponts*, 142, 143) i la Conca de Tremp (1969, però no a la Vall d'Àneu, on diuen *porcell de popa*); -ons 'barballera de la cabra' mall. i Garrotxa (BDLC IX, 185); acc. vegetal, *CostManc.* I, s. v.; *mamellona*; *mamellonat*. *Mamelloi*. *Mamellut* 'de mamelles inflades' [1370], «tot porc mesel --- e truge *mamalluda* --- que la tayllen en taula separada, fora del maell», St. Celoni, a. 1370, BABL XII, 138; «*mammosa*», Busa-N.; la *Quadra de la Mamelluda* és una partida del terme de CastPna. 1961. *Desmamellar*.

Mamar, mot comú amb les altres llengües iberoromàniques, del ll. MAMMARE 'donar mamar'; apareix ja en el ms. més antic de les *VidesR*: «¿no às verguyna que tu vules tolr a femna les causes que tu às *mamades* en lo cors de ta mare?», *VidesR*, P66r2 (n. 65, traduïnt *suxisti* i substituït per *tetades* en el ms. B); «dava a *mamar* a sa mare», StVicençF (*Quar.*, 150, 101); «alletar ---; *mamar*: sugere; voler *mamar*: appeter *mammam*; chich de *mamella*: puer lactens; *desmamar* ---», OPou (*TbPu.*, 309); «el nostre fill dorm —¿Per què no li dones el pit? ¿No has vist si zuclava amb els llavis com si *mamés*, tot dormint al bressol?»; «dels primers petons que li faria, i de com li daria *mamar* [així en l'autògraf] i l'embolearia, i se'l veia pernejant a la falda», Coromines (*Puixinells, De P. M. n. p.* VI, 204; *Prometeu*, XII, § 2, 200). *Mamadador* adj. («la criatura que *mama* ab apetit», Busa-N.) 1, 'rebrot' (*CostManc.* I, s. v.); *mamadora*. *Mamadura*. *Mamada*. *Mamaire*. *Mamam*. *Mamandunga*. *Maman-*